

Fra Høyesterettsadvokat J. Øvergaard.

Bidsivatings Lagmannsrett
Landssvikavdelingen
Oslo.

116129

Ad. R. Skanckes sak (Gjenopptagelse).

I forbindelse med min uttalelse av 24 ds. og domfældelse efter 1 a og c, hvor det er antatt at domfældte har forstått at han ved sitt medlemskap fra 9/4 1940 og ved å overta stillingen som komm. statsråd i 1940 "ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Tyskland og Norge", gjør jeg oppmerksom på at Skancke har forklart at han gikk ut fra at krigen mellom Norge og Tyskland var oppnært ved kapitulasjonen 9/6 1940 og at han for så vidt bygget på advokat Harald Holtnes artikkel i "lagsposten" for 6 aug. 1940 hvor dette med rene ord er sagt. Han kjente Holtne og var bekjent med at denne var ekspert i folkeretten og som sådan benyttet av Stortinget, og han tvilte ikke et øyeblikk på riktigheten av Holtnes uttalelser.

Holtnes mening har støtte i avtalen av 10 juni 1940 mellom den norske og tyske overkommando som jeg blev bekjent med og hvorav gjenpart vedligger.

Mange punkter i avtalen gjelder hele landet, jfr. par. 5 nest siste avsnitt og par. 8., og den norske overkommando hadde kommando over hele den norske krigsmakt over hele landet. Avtalen er således en landsavtale. Den forplikter samtidig norske stridskrefter til ikke å gripe til våpen mot Tyskland eller dets allierte så lenge den pågående krig varer.

I alle fall i 1940 var det ikke inntrådt nogen forhold som berettiger Norge til å fragå denne avtale og det er heller ikke noget som viser at Norge har gjort dette.

Det var således i 1940 i hvert fall ikke krig mellom Norge og Tyskland. "Krig hvori Norge deltar".

Jeg har gått ut fra at nevnte avtale er inngått med den norske regjerings konsens og med bemyndigelse fra denne. Som vitner herom må avføres:

- a. General Roscher-Nielsen
- b. Ruge som Øverstkommanderende
- c. General Ljungberg som forsvarsminister
- d. Stortingsmann Nygårdsvold
- e. Professor Halvdan Koht.

Av avtalen fremgår at den norske overkommando har forpliktet seg til å yte den norske krigsmakt forskjellige tjenester. Jfr. par. 5, 6, og 8. Pågikk krigen mellom Norge og Tyskland, vilde dette vært bistand til fienden.

At Norge ikke fortsatte krigen, fremgår også av statsrådsprotokollen 7. juni, Bd. I til UK's innstilling, s. 309, siste linje. Det anførte må føre til frifinnelse for Skanckes forannevnte forhold. - Avtalen av 10 juni 1940 finnes ikke i UK's innstilling men er omtalt i Lindbæk-Larsens "6te divisjon" s. 175. Oslo 25 juli 1947. J. Øvergaard (sign.)

tyske

Av svensk avitbok: April - Juni 1940, side 302:

No. 309: General Ruge til norske sändebudet i St.n. 8/6 -40
Lämnad av Wollebæk till Österrikesdept.

Telegram fra Harens Overkommando: 8/6 -40.

Oversettelse. Der König und die Regierung haben das Land verlassen und haben mir Befehl gegeben, die Feindlichkeiten einzustellen. Benachrichtigen Sie Heute 20 Uhr die deutsche Gesandtschaft, Stockholm, dass ich Befehl erhalten habe, die Feindlichkeiten einzustellen und wünsche mit dem deutschen Oberkommando in Oslo in Verbindung zu kommen, zwecks verhandlung. R u g e.

Påteckning av Beck Friis: På begäran av Wollebæk överlämnad till Prins Wied 8/6 -40 kl. 20.35.

Av Statsminister Nygaardsvolds: Beretning om den norske Regjerings virksomhet fra 9. april 1940 til 25 juni 1940. s.19.

Ekstrakt av regjeringens innstilling til Kongen den 7. juni 1940, bifalt av Hans Majestet s.d. i Tromsø Bispegård umiddelbart før avreisen fra landet:

"Under disse forhold og fordi det har vist seg umulig å skaffe næren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmateriell, vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen." NB: for Norge.

Kapitulasjonsoverenskomsten.

Trondheim 10.6.1940.

Mellom den tyske Overkommando i Norge, representert ved Oberst i Generalstaben Buschmannsen, og den Norske Overkommando, repr. ved Oberstløytnant i Generalstaben Roscher-Nielsen, er i dag sluttet følgende

I betraktning av t a l e:
har vist, innrømmes den følgende ærefulle betingelser for å nedlegge våpnene:

Par. 1.

Alle norske stridskrefter legger våpnene ned, og forplikter seg til ikke å gripe til våpen igjen mot det Tyske Rike eller dets allierte så lenge den nå pågående krig varer.

Par. 2.

Den norske Overkommando utleverer straks de tyske krigsfanger som er i dens varetekt samt en liste over de tyske sårede og fanger som måtte være bragt ut av landet.

Den tyske Overkommando overtar oppsynet over de tyske og allierte sårede. Sykebehandling overtas av ansvarlige norske institusjoner.

Par. 3.

Den norske Overkommando sørger for at alle våpen legges ned og overleveres sammen med alle militære transportmidler til lands og til sjøs, forråd av ammunisjon, materiell, brenselstoffer, smøre - oljer, bilringer og sprengstoffer i ubeskadiget stand. Forråd som ikke kan overleveres, skal det gis en fullstendig forteg- nelse over, likledes over alle fartøyer over 100 tonn.

Den tyske Overkommando forplikter seg til å frigi de transpor- midler som er nødvendige for befolkningens forsyning og over disse skal det settes opp en fullstendig og utvetydig liste.

Par. 4.

Efter utlevering av de tyske krigsfanger, samt våpen og militærutstyr, vil den tyske Overkommando tillate offiserer, underoffiserer og menige som ikke er yrkesmilitære, å vende tilbake til sine hjemsteder. Yrkesmilitære har valget mellom å gi sitt æresord på ikke å kjempe mere mot det Tyske Rike eller dets allierte i denne krig, eller et ærefullt krigsfangenskap. Officerene får beholde sine personlige våpen.

Par. 5.

Den norske Overkommando skal straks gi den tyske Overkommando en fullstendig fortegnelse over alle de utførte kampandre, f.eks. land og sjøminer, sperringer, forberedte sprengninger (også de som er utført av allierte tropper) med skisse over hvor de ligger, samt en skisse over alle sambandsmidler (ledningsnett, radio m.v.).

Den norske Overkommando skal stille til rådighet for den tyske Overkommando i dens område foråndenvarende fartøyer og andre redskaper som trenges til å fjerne kampandre til lands og til sjøs som er nevnt i forrige avsnitt.

Den norske Overkommando sørger for at flyplassene Bardufoss og Skånland snarest settes i brukbar stand.

Den norske Overkommando skal videre straks avholde seg fra å bruke de foråndenvarende sambandsmidler til å kommunisere med utlandet, og sørge for at det heller ikke gjennom sivile myndigheter eller privatpersoner finner sted noen radio- telefon- eller telegrafkorrespondanse med de stater som det tyske rike er i krig med.

Grenseforbindelsen med Sverige og Finnland opprettholdes i den utstrekning de økonomiske forhold krever det.

Par. 6.

På forlangende og mot vederlag stiller den norske Overkommando til rådighet for den tyske Overkommando sjøtransportmidler under sjøkyndig ledelse i nødvendig omfang for militærtransporter.

Par. 7.

Den demobilisering som allerede er innledet av den norske Overkommando, gjøres også gjeldende for de norske tropper i **Finnmark**. Bestemmelsene om å legge ned og avlevere våpen gjelder i samme utstrekning for dem. Undtatt er de to bataljoner og et batteri ved grensen av Øst-Finnmark. Inntil grensevakten er endelig ordnet, skal disse som hittil ha vakt under befaling av Fylkesmannen i Finnmark, under navn av henholdsvis Grensevaktpolitibataljonen og Grensevaktpolitibatteriet.

Par. 8.

Den norske Overkommando gir de ansvarlige myndigheter ordre til å innsette de krav som den tyske krigsmakt måtte stille m.h.t. los- sjømerke- eller fyrvesenet, samt m.h.t. varvarsling for å beskytte Norge og sikre skips- og luftfarten.

Par. 9.

Denne avtalen trer i kraft øyeblikkelig. Den tyske samband offiser ved den norske Overkommando har fullmakt til å ordne detalj spørsmål i forbindelse med avtalen. Avtalen er utferdiget i 5 tyske og 5 norske eksemplarer. I tvilstilfeller legges den tyske tekst til grunn.

Trondheim den 10. juni 1940.

For den Tyske Overkommando:
Buschennagen (sign)
Oberst i Generalstaben.

For den norske Overkommando:
H. Roscher-Nielsen
Oberstltn. i Generalstaben.

A d v o k a t Ø v e r g a a r d s M o m e n t n o t a t e r .

Var Norge i krig med Tyskland (pågående krig) etter 9. juni 1940 ?
.....

Ved kgl. resolusjon av 18 mai 1940 ble opprettet en stilling som forsvarssjef og komm. Gen. Ruge ble satt inn i stillingen. Overenskomsten av 10. juni 1940 om kapitulasjonen sluttet av repr for den norske Overkommando.

Prof. Hagerup utt. i sin " Folkerett i fredstid " s.273, utgitt av H.R.dommer Boye:

"AV avtaler hvis særlige natur utelukker eller overflødiggjør ratifikasjon, kan nevnes avtaler som militære sjefer under krigsoperasjoner ansees bemyndiget til å avslutte, og som umiddelbart må tre i kraft for overhodet å ha den tilsiktede virkning (kapitulasjoner og avtaler om våpentilstand) likeså avtaler som administrasjons sjefer kan avslutte på egen hånd."

Regjering og Konge forlot landet 7. juni 1940. Tre dager etter kapitulerte den norske overkommando betingelsesløst med forpliktelser til ikke å gripe til våpen igjen så lenge den nuværende krig varer.

Bilag I til UK innstilling s.116:

"General Ruge fikk ordre til å innlede kapitulasjonsforhandlinger med tyskerne etter at troppene var demobilisert så langt det er mulig."

Kong og Regjering må ansees bundet av det kapitulasjonsdokument som var undertegnet etter deres ordre av Ruges befullmektigede.

Den norske Overkommando forplikter seg til også å utføre tjenester for den annen part, jfr. par. 5, 6, 8. Pågikk krigen mellom Norge og Tyskland, vilde dette ha vært bistand til fienden. Overkomm. godtar at det fastsettes bet. for øyeblikkelig frigjørelse av mannskap og offiserer mot æresord.

Kapt.dok. forplikter for Norge, den norske stat, d.v.s. territoriet og folket (se prof. Morgenstjerne: Statsforf.rett, bd. I s.62 utgitt 1926) Avt. som slutter rekken av kapt.dok. behandler spesielt den siste stridende divisjon, 6.div., men omfatter hele landet og folket, hvilket klart fremgår av en rekke paragr., f.eks. 1, 5 og 8, og den norske O.k. hadde kommandoen over hele den norske krigsmakt.

Jfr. Str.l.s par. 80 om pågående krig hvori Norge deltar.

7.juni 1940 kl.14 ble det holdt statsråd hos Kongen, det sist på lange tider på norsk jord. Statsministeren la frem det som på den dagen var hovedsaken, idet han uttalte (Statsprot. 7.juni 1940 s.4 "Under disse forhold og fordi det var vist seg umulig å skaffe næren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmat. vil det være uoppløst f Norge å fortsette krigen. Kongen bifalt innstillingen ".

Regj.adv. og folkerettskonsulent Kristen Jomansen's utt. gjennem Industriforb., hvorefter arbeid for okk.makten på grunnlag av kap. er tillatt. Faktisk igangsetting av militære arbeider for okk. makten mens krigen pågikk.

statsminister Per Albin Hanssons utt. i Ludvika 7.juli 1940: "Viktigst ur vår synspunkt är at stiderna mellan Tyskland och Norge er upphörd." (Svensk hållning och handling s.29).

De norske styrker som gikk over grensen til Sverige ble internert og skulde etter folkeretten bli der til krigen var slutt.

V. Haagerkonvensjon art. 11, sier:

"Nøytral makt som på sitt område mottar tropper tilhørende de krigførende armeer, skal såvidt mulig internere dem langt borte fra krigsskueplassen."

Fra 1ste divisjons offiserer og andre nordmenn ble det gjort henvendelse gjennom legasjonen i Stokholm til regjeringen i London og bedt om forholdsord. Resultatet var at de fikk vite at det ikke var bruk for dem. De blev av det nøytrale Sverige med tysk godkjennelse sendt tilbake til Norge.

Alle krigsfanger i Norge frigis, offiserer mot arrest. Offiserer som ikke etterkom regjerings ordre om å komme til London ble frigitt. Stortingets folkerettsspesialist n. adv. Harald Holthe art. i "Dagsposten" Tr.heim 6 aug. 1940 hvori han fastslår at krigen er opphørt 9 juni 1940.

Bilag III til UK's innstilling s.114:

"Det var sommeren 1940 en ikke ualminnelig mening at krigen mellom Norge og Tyskland egentlig sluttet 9.juni, og at nordmenn som fortsatte krigen i utlandet var å betrakte som frivillige som ikke bandt staten Norge."

Nordmenn i Skottland og Canada får militærutdannelse. Ingen norske enneter vites å være satt inn i krigen som norsk enneter, bare som frivillige personer. Tusenvis av norske menn lå i årevis i utdannelsesleir. Ruge erklarte at det var etter hans uttrykkelige ønske. Den engelske ambassadør takket Kong Håkon i 1946 for nordmenns frivillige innsats i engelske avdelinger:

Utenriksminister Bevin på Sikkerhetsrådets møte 4/2-46 (Verdens Gang 5/2-46):

"Storbritannia er ikke knyttet til Hellas overken gjennom politiske eller økonomiske forbindelser. Men bør huske at Hellas var det eneste land utenfor DetBrittiske Imperium som kjempet ved vår side fra 1940 til 1941 til tross for fiendens stormløp. Jeg overlater til andre å gjette hvad de andre gjorde."

I forbindelse med offiseressaken skriver Verdens Gang 8/1-46:
 "Det ble nemlig fra regjeringens side gjort oppmerksom på at i tilfelle av at den som var kalt ut, ikke fant å kunne reise, vilde dette ikke få følger for ham. Myndighetene har altså funnet det nødvendig å prøve rettsgyldigheten av selv slike utsagn fra den norske regjering i London."

Bilag II til UK's innstilling s.295(Regjeringens forbindelse med legasjoner og sendemenn):

"Det er i denne forbindelse av betydning straks å presisere at det ikke ble sluttet noen allianse av noen art mellom Norge-Vestmaktene etter krigsutbruddet. Saken omtales i et skriv fra Utenriksminister Lie til Justisdept. av 21/7-45:

Etter overfallet på Norge den 9.april 1940 ble det både fra brittisk og fransk side tilbudt Norge hjelp i kampen mot overfallsmennene, og fra norsk side ble hjelpen mottatt med takk. Ut over de mer og mindre offisielle uttalelser som fremkom i forbindelse med tilbud og mottakelse av denne hjelp, foreligger det ikke noe som berettiger til å tale om inngåelse på en bestemt dag av en formell allianse-avtale mellom Storbritannia og Frankrike på den ene side og Norge på den annen. Dette forandrer imidlertid ikke at de nevnte land både i tale og skrift den meste tid er betegnet som Norges allierte.

Og samme sted s.314 (des siste dagene):

"Forholdet til de Vestallierte ble i denne tid ikke presisert ved noen alliansetraktat. Ut fra Konts vurdering av den samlede internasjonale situasjon var en formell traktat ikke absolutt ~~uønskelig~~ ønskelig."

Molotov skal ha uttalt ca. 20 mai 1946 , iflg. Dagbladet, at Norge ikke var krigførende.

D e m o b i l i s e r i n g e n .

På vegne av Administrasjonsrådet skrev n.r.adv I.B. a. Hjort i juni/juli 1940 at norske krigsdeltakere skulde ha fortinsretten til arbeide for tyskerne. Likeledes ble det for mange kommuners vedkommende arbeidet energisk for å få de arbeidsløse anbrakt i tykarbeide. I Hålandsaken har Høyesterett tatt standpunkt til hvorvidt passivt medlemskap i NS er straffbart eller ikke etter 9/4-40. Mente de fire dommere i minoriteten at krigen pågikk ?

Bilag II s.293: Minister Scheels referat av sin samtale med Hitler etter P.M. 17/4-40: "Under samtalen herom ytret jeg at det var min personlige mening at f.eks. den polske regjering i Frankrike ikke var noen lovlig regjering for Polen."

LV Haagerkonvensjon art. 10: Krigsfanger kan frigis på aresord dersom deres hjemlands lover tillater dem det, i så fall er de vel sin personlige are forpliktet til samvittighetsfullt å oppfylle såvel overfor sin egen regjering som overfor den regjering som har tatt dem til fange, de forpliktelser som de måtte ha påtatt seg I sådanne tilfelle er deres egen regjering forpliktet til åverken å kreve eller motta av dem noen tjeneste som strider mot det ord de har gitt."

IV Haagerkonvensjon art. 35 om overgivelse: "Avtaler om overgivelse som avsluttes mellem de kontraherende parter skal ta hensyn til de militære aresregler. Når avtalen er avsluttet, skal den overmoldes samvittighetsfullt av begge parter."

K o n k l u s j o n :

Når man betrakter disse punkter under ett, synes det å være fastslått, så vel faktisk som juridisk, at Norge etter 10. juni 1940 ikke har deltatt i krigen.

Det er da ikke grunnlag for å reise tiltale mot medlemmer av NS. etter § 86 som rammer bistand til fienden " Under pågående krig hvori Norge deltar."

De nye opplysninger som er frekkommet gjennom Undersøkelseskommissionen av 1945 og kjennskapet til kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940 må føre til ny prøvning av anvendelsen av par. 86 overfor medlemmer av Nasjonal Samling.